

Za kraj autorice su uvrstile poglavlje „O grafikama“ (154-157) te ističu da se Valvasor prvenstveno predstavljao kao crtač. Većinu terenskih crteža za bakroreze koje nalazimo u njegovu djelu je upravo on izradio. U drugoj polovici 17. stoljeća će umjetnost grafike doživjeti svoj procvat, a Valvasor će kao kolekcionar sakupiti zbirku od 7000 različitih grafika. Autorice donose opis izrade u tehnici bakroreza te popis Valvasorovih crtača i njihovo stvaralaštvo. Na kraju knjige nalazi se „Bibliografija“ (159).

Svaki zaljubljenik i istraživač istarske prošlosti zasigurno se susreo s Valvasorovim opisima, zanimljivostima, a ponajviše s njegovim grafikama. Napokon, zahvaljujući kustosicama i znanstvenicama Katarini Marić i Sunčici Mustač, cijelu Valvasovu Istru imamo prvi put na jednom mjestu. Njihov zamjetni trud pri iščitavanju, sortiranju, prevođenju na standardni njemački, a zatim na hrvatski jezik rezultirao je izložbom i izdanjem knjige koja predstavlja dragocjen izvor šarolikih zapisa istarske prošlosti. Nedvojbeno će Valvasorov opus i dalje biti neiscrpan temelj povijesnih, geografskih te lingvističkih spoznaja i istraživanja, a zahvaljujući ovoj knjizi pristup izvornom djelu bit će znatno olakšan.

Monika Zuprić

***Canto le Mantignade e vado torno* (CD-ROM), Šišan – Sissano: Comunità degli Italiani, 2024.**

Šišanski primjer obnove tradicijskih napjeva prve tradicije (dvoglasje tijesnih intervala) koji su gotovo iščezli iz prakse toga kraja dokazuje kako je moguće revitalizirati dio tradicijske glazbene kulture na kvalitetan način kada se okupe pravi ljudi, na pravom mjestu i u bilo koje vrijeme. Folklorna grupa zajednice Talijana osnovana je 2008. godine. Valja naglasiti da su *mantignade* u Šišanu u kolektivnom pamćenju bile prisutne još kod starijih žena, koje su katkada znale *zakantat* na taj način, ali u vrlo rijetkim prilikama. Potrebno je pojasniti da se pojam *mantignade* u Šišanu odnosi isključivo na *kanat* u stilu tijesnih intervala, dok je u drugim krajevima Istre mantinjada nekoć označavala dio obreda u svadbenoj ceremoniji, a danas označava svečanu svirku, najčešće na *sopelama* ili *roženicama*.

Da bi se napravila opsežnija rekonstrukcija prve tradicije u Šišanu, bilo je potrebno nekoliko preduvjeta. Prvo i najvažnije, trebala se naći zainte-

resirana skupina mlađih ljudi koja bi bila spremna prihvatiti se učenja i usavršavanja, a da pritom uživaju, da im „slaganje“ tiješnih intervala godi ušima, a ne da ih to iritira. To se i dogodilo: vrsni šišanski *kantaduri* srednje generacije, Claudio Grbac, Antonio Dobran i Đino Šverko, *ćepali su se dela i pokazali da se more*. Drugo, za navedeni pothvat potrebna je građa, audiozapisi, koji su za takve stvari od neprocjenjivoga značaja. U Šišanu su u više navrata audiozapise bilježili etnolog Roberto Starec iz Trsta za potrebe vlastitih istraživanja i Renato Pernić iz Pule za potrebe radijskih emisija. I treće, bitno je čuti i uvažiti glas struke. Savjete su potražili kod velikoga znalca Darija Marušića koji im je puno pomogao svojim znanjem i savjetima te im još uvijek rado pomaže. Kada se sve to ispunilo, došli su naravno i rezultati, a djelić toga može se čuti na nosaču zvuka *Canto le Mantignade e vado torno*.

CD sadrži trinaest glazbenih izvedbi (instrumentalnih, vokalno-instrumentalnih i vokalnih). Osim Šišanaca, na projektu su sudjelovali i gosti koji su interpretirali šišanske napjeve i svirke. Tako su, uz Grbca, Dobrana i Šverka, sudjelovali vrhunski istarski tradicijski glazbenici Dario Marušić iz Pule, Goran Farkaš iz Pazina i Zoran Karlič iz Kršana, koji su svojim interpretacijama obogatili cijeli projekt.

Na CD-u možemo čuti *balon Sisaneŕi mantinjadu* u izvedbi Đina Šverka na *mihu* (ili kako ga Šišanci nazivaju *pive*), tri pjesme uz pratnju *miha* (*canto fota le pive*): *Canto le mantignade e vado torno* i *Cara Tonina prega la tua mama* koje izvode Dobran i Grbac uz pratnju Šverka na *mihu* te *In mezo al mar ghe ŕe'na fontanela* u izvedbi Marušića kojeg prati Farkaš. Tri *mantignade* izveli su domaćini Claudio i Antonio: *La mare ne paricia al difna*, *Le undifi e quaranta te Se fusi carnevale*. *Mantignadu La me morofa jo la campanela* izveli su Dobran i Šverko, a *Dormi ti bela* izveli su Marušić i Farkaš. Zoran Karlič je na *mihu* izveo *Polku* i *Mantignadu*, a Marušić na *đvojnicama* instrumentalnu izvedbu *Sonada con le fiavole*.

Osim glazbenoga segmenta, veliku važnost ima i šišanski govor koji pripada istriotskim govorima Istre, a moguće ga je čuti u *mantignadama*. Šišanska kockica u mozaiku tradicijskih glazbi Istre stavljena je na ono mjesto gdje je neko vrijeme nedostajala.

Cari amici Sisaneŕi non ceder!